

Majestät, att prästen skulle allenast läsa upp evangeliet och göra för det övriga en vanlig morgonbön. Vi kunde under hela julhögtiden inte få mera än en predikan, ej heller hölls bönestunderna som vanligt var morgon och afton, utan den förrättades i vart kvarter av en soldat, emedan Hans Majestät expresse befallt, att soldaten skulle solageras, så länge den ovanliga kölden fortsatte. Manskabet betjänade sig av källrar, därest de gjorde eld och konserverade sig för kölden, emedan omöjligt var, att alla kunde få rum uti stugorna.

Under denna vår marsch ifrån Hadiatz och vårt stillastående här i byn Luchewitz bekommo vi av vårt kompani 26 man, som frusit dels fötterna och dels händerna av sig. Denna svåra, ovanliga och bittra vintern var icke allenast Hans Kungl. Majestäts avsikter mycket förhinderlig, utan även skattas den skadan som tillskyndats armén, så väl i fält som också i Hajatz, där bagaget blev efterlämnat.

För den stora trängselns skull kunde ej alla bliva hjälpta med kvarter utan måste dö på gatorna, så att kommandanten Herr Överste Fock refererat, att alla morgonstunder upphämtas hundratals soldater, ryttare, dragoner, hustrur, barn och drängar, så att ofelbart över 8.000 själar på grund av den starka kölden dels måst dö och dels bliva krymplingar och således till vidare tjänst odugliga. Gud vare evinnerligen lov, som mig så underligen bevarat, att jag icke till det ringaste bekommit någon skada, där dock över hundra officerare, som varit väl försedda med

kläder och annat, som kunnat tjäna till deras bevarande, så på ett som annat sätt blivit till sina lemmar skadade, ja alldeles blivit krymplingar.

Tsar Peters triumfmarsch efter Poltava.

.....
År 1709.

Den 1 december 1709 marscherade vi ifrån staden Wiesma och passerade den 4 samma månad klostret Kalotiske, så att vi om aftonen den 5 kommo till staden Mosaïsk, varvid vi ifrån staden Wiesma marscherat 22 mil. Här uti staden Mosaïsk stodo vi stilla till den 14 december.

Den 14 december marscherade vi ifrån Mosaïsk igenom stora skogar jämte några små byar och kommo den 16 dennes till staden Moskwa, eljest Stollitza kallad, 20 mil. Och från Smolensk hade vi nu åter marscherat 72 mil. Här blevo vi uti staden inkvarterade upp till 30 à 40 officerare uti en liten stuga, så att ingen möjlighet var för oss att kunna bliva i stugan, utan vi måste hålla till godo med förstugan och gården som vårt kvarter uti en odräglig köld, så att det stod ganska slätt till med oss arma fångar.

Om dagen sökte vi till skiftes att få sova en liten stund, men om nätterna vakade vi oavbrutet, då vi

En stor del av den svenska hären råkade i rysk fångenskap efter slaget vid Poltava. Tsar Peter firade de ryska truppernas seger med hyllningståg genom Moskva, från vilket tillfälle denna beskrivning hämtats ur löjtnant J. M. af Lyths dagbok.

änteligen sutto tillsammans på bänkar och golvet, talandes vid varandre om vårt elände, varvid jämväl mången djup suck utflög utav ett bedrövat bröst, eftersom vi dagligen sågo vår jämmer och stora elände dagligen fördubblas och förökas inför våra ögon, och ofta tänkandes på det som ännu kunde förestå oss. Vi uppmuntrade varandra, f. d. fältkamrater, och hemställde till den nådiga Gudens vilja att med tålmod undergå alltsammans, vad han — ont eller gott — hade bestämt över oss. Här var ingen annan råd att tillgå för oss än att uti tysthet beklaga vår olycka och anförtro åt Gud att handla och förfara med oss efter sin vilja i allt övrigt.

Den 21 december lät tsaren på de nödortftigaste fångne officerarna utdela små korta fårskinnspälsar, ryska strumpor och skor, ett par till mans. Bittida på morgonen den 22 blevo alla svenska officerare uppställda och rangerade, således nämligen först allt manskap, därefter underofficerare, så kornetter och fänrikar, sedan löjtnanter, kaptener och ryttmästare, därpå följde majorer, överstelöjtnanter och överstar, varpå följde generalerna, alla tre och tre, och till sist slöt fältmarskalk Rehnschiöld och greve Piper, alla avväpnade, den ena med den andre.

Efter fältmarskalken följde vår nådige konungs bår, som han i drabbningen lämnade, då han satte sig till häst. Därefter kommo pukor och standar och sist artilleriet eller styckena.

När nu allt således var rangerat och uppställt i ordning, började den så kallade triumfmarschen, var-

på allra sist följde tsaren själv med Praebrezinskis regemente till häst, vilket är gardet, med utdragna värjor.

Vi marscherade genom 7 triumfportar, den ena kostligare än den andra, utmålade med allehanda subsoneusa deviser om det poltaviska slaget, jämte åtskilliga slags musik och spel av kalmucker, kosackiska och tartariska danser och marscher anordnade vid portarna för att beskymfa och bespotta oss fångna.

Vid varje triumfport blev tsaren magnifikt trakterad, och det sköts starkt utur tornen med kanonerna, jämväl hördes salvor omkring hela staden, då emellertid vi fångar måste stanna och stå stilla, tills det åter befalldes att marschera. Emellan varje triumfport var en rysk fjärdedels mil, och gatorna voro på bägge sidor utsirade och beklädda med tapeter och dyrbara täcken, liksom även hus och gator voro beprydda med spectaculösa deviser och målningar.

Under denna marschen utstodo vi mycket hån och spott av det ryska kanaleriet, som fulla som bestar i tusental stodo på båda sidor om vägen, där vi marscherade. Denna marschen pågick från morgonen till aftonen, då vi som först hunno igenom den sista triumfporten, som stod in emot tyska slabodden, utanför vilken vi länge måste stå och vänta, både hungriga och trötta, eftersom vi på hela dagen icke haft en beta bröd att äta, och därtill var en bitter köld.

Äntligen långt ryskt folk över m godo med deras officerare uti ett köld och hunger dag för ryssarna många suckar av dagen avsvor jag yppighet, lust, sp tioner, och det u vi nog hade orsa med mycket mer utstått.

— — —

Den 18 maj huggande, icke bröd, fortsättand I år blevo vi så att vi nu häd att gå utan någo

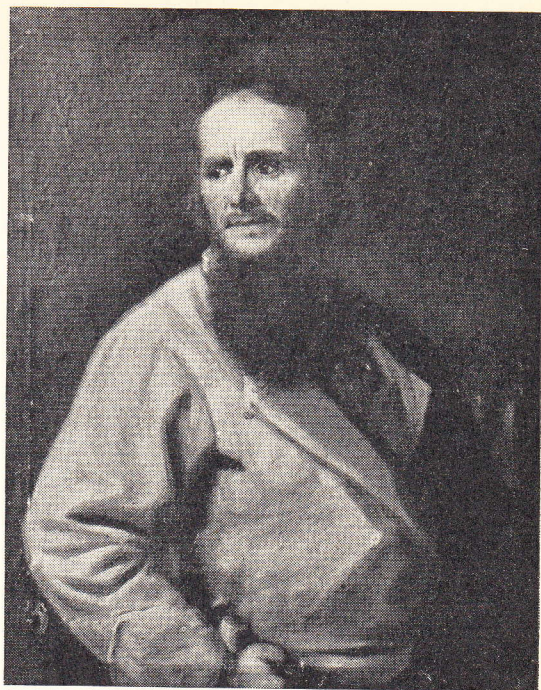
Detta hela år kamrater uppå där vi förtjänade arbetande, och v dem, att 4 daga dem och därför garna onsdag och gå på jakt för rundare till livs eller spisade alla

Äntligen långt omsider blevo vi inlogerade hos ryskt folk över natten, hos vilka vi måste hålla till godo med deras ödestugor och det med 30 à 40 officerare uti ett öde-rum, varest vi utstodo mycken köld och hunger. Denna dagen som var en triumfdag för ryssarna över segern vid Poltava, utpressade många suckar av oss svenska fångar. Uppå denna dagen avsvor jag med några av mina kamrater all yppighet, lust, spel, musik, dans jämte stora collationer, och det uppå våra knän på jorden, vartill vi nog hade orsak vid denna dagens celebrerande, med mycket mera som vi tillförne hade lidit och utstått.

— — —

Den 18 maj 1716 började jag åter att med vedhuggande, icke utan stor svårighet, förtjäna mitt bröd, fortsättandes därmed intill den 2 november. I år blevo vi fångar entledigade våra vaktkarlar, så att vi nu hädanefter hade permission och frihet att gå utan någon vakt.

Detta hela året 1717 uppehöll jag mig med några kamrater uppå landsbygden, 6 mil från Solikamski, där vi förtjänade födan hos bönderna med allehanda arbetande, och vi gjorde kontrakt eller ackord med dem, att 4 dagar uti veckan skulle vi arbeta hos dem och därför njuta blott maten, men de två dagarna onsdag och lördag hava fritt för att fiska och gå på jakt för att därigenom förskaffa oss något rundare till livsuppehälle, eftersom bönderna levde eller spisade alltför miserabelt och eländigt, liksom

Fången karolin i Tobolsk. — Det långa skägget och de härjade anletsdragen låta knappast ana en man på 35 år. Porträttet föreställer kornetten vid livdragonerna, Erik Piper, som vid 25 års ålder blev tillfångatagen under striderna vid Dnjepr 1709 och sedan under stora umbäranden levde i fångenskapen i 12 år.

också för att förvärva oss någon liten nödpenning till kläder jämte annan nödvändighet.

I rysk fångenskap.

1700-talets början.

Medan greve Strömberg åter var förd till Petersburg och det förhandlades om hans samt greve Pipers utväxlande emot prinsen av Meliten, hölls jag mycket strängt. Jag fick varken präst eller någon av mitt folk till mig, så att när jag lät begära att prästen finge komma till lands för att döpa ett barn för en av våra fångne soldater av den Wiborgsska garnisonen, svarades det mig, att ingen präst därtill vore nödig, emedan en bonde väl kunde döpa det med en rönnepek. Och det tillfogades mig dessutom all den skymf och nesa, som var möjlig, av en skeppslöjtnant Cenavien, vilken hade mitt folk på farkosten under sitt kommando, och han var väl den oförskämdaste och grovaste lymmel jag än har sett ibland ryssarna.

Det nekades mig också i förstone att utdela penningar eller bröd åt våra fattiga Wiborgska soldater, som alldeles försmäktade av hunger och ändå måste utföra ett tungt arbete med att bära jord vid amiralens hus. Då jag tilläts dela ut några penningar emel-

Generalen Adam Lewenhaupt var en av Karl XII:s främsta härförare. Efter nederlaget vid Perevolotjna blev han av ryssarna tillfångatagen med 16.000 man. Under fångenskapen, där han var en av de ledande svenskarna, verkade Lewenhaupt mycket för att stödja och samla de fångna soldaterna. Ovanstående beskrivning är hämtad ur Lewenhaupts redogörelse från denna tid.

lan dem, fingo de inte själva sända någon till att köpa sig bröd, utan deras vaktare gav dem ett så litet stycke de ville och togo pengarna ifrån dem, så att jag blev tvungen att varje dag som de arbetade där skicka mitt eget folk efter bröd och sedan låta dela ut det emellan dem, så att var karl fick ett gott halvt bröd, som han kunde vara nöjder med åtminstone en dag.

Hade någon underofficer eller annan några svenska penningar, så ville de inte tillåta, att jag fick växla in dem efter värde emot ryska, utan de ville knappt giva dem halva värdet, och så skinna deras arma kvarlevor av dem, att det till den ändan sattes vakt för alla mina fönster och dörrar, och råkade någon fattig människa nalkas till huset där jag var, blevo de slagna, stötta och med skällsord bortkörda av vakten, till dess jag beklagade mig hos kommandanten över en sådan okristlighet, då han kom till mig och ryssarna redan prackat det mest från mitt folk.

Ja, jag insulterades av den redan nämnde oförskämde och lymmelaktiga Cenavien uti min egen kammare med försmädliga ord både emot min nådigaste konung och mig, så att jag gjorde mig redan samma afton klockan 10 tillredo att stå upp ur sängen, taga på mig mina kläder och tillsammans med mina drängar förgripa mig på honom, om icke vakten haft ut honom.

Vår äldsta soldat.

År 1769.

Soldater:

Böra vara oförhögfärdiga, då ärna sina förmåns k utkomst.

Hemma i landet väl jordpäron eller ett roligt tidsfördrif för tjäna med han föder sjukdom och på kyrkparaden, i papper.

Vid möten val och strumpor, så taga överhand, kv skyldigheter, vakt

Reglementen, kn hade länge exister instruktion i egen betitlat Soldatens »underrättelse för s som var avsedd a falldes och spred Instruktionens för köpings regemente